

Aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Onderwerp: internetconsultatie Tijdelijke experimentenregeling nieuwe stembiljetten

11 oktober 2022

Geachte minister,

Met meer dan gewone belangstelling wordt uitgezien naar het experiment met een nieuw stembiljet. De ervaring van het tellen van de provinciale staten en waterschapsverkiezingen ligt nog vers in het geheugen. Voor menig projectleider verkiezingen zijn dat niet bepaald prettige herinneringen. Vereenvoudiging van het tellen door een hanteerbaar(der) stembiljet zijn absoluut noodzakelijk. Natuurlijk zal dat een vervolg moeten krijgen in het mogelijk maken van machinaal tellen van de stemmen.

Hieronder zal ik ingaan op de regeling zoals die nu voorligt ter consultatie.

Conceptregeling

In artikel 1, tweede lid, staat dat de regeling redactioneel kan worden aangepast. In de Kiesregeling staat een vergelijkbare formulering die in de toelichting (Stcrt. 2013, 31450) is toegelicht. In deze tijdelijke regeling ontbreekt deze toelichting. Omdat deze regeling voorziet in een zelfstandige grondslag voor modellen van stembiljetten lijkt het verstandig dit deel van deze regeling ook toe te lichten. Inmiddels zijn 10 jaar verstreken sinds de motivering van de Kiesregeling werd opgeschreven en mogelijk hebben zich in de tussentijd ontwikkelingen voorgedaan die nopen tot herformulering van die toelichting.

Geregeld is dat de het overzicht van de kandidaten *op de lessenaar* moet worden bevestigd. Uit de beschrijving komt naar voren dat deze daar ligt als de kiezer in het stemhokje komt. De kiezer kan vervolgens de bladen naar boven openslaan. Is er getest of dit voor bepaalde personen tot problemen kan leiden?

Het overzicht ligt in het midden van de lessenaar. Is bij de maatvoering van dat overzicht rekening gehouden dat het stembiljet er dan (links of rechts) naast kan liggen? Die maatvoering is niet voorgeschreven en lijkt dus ruimte te bieden voor eigen invulling door drukkers. Hoe voorkomt het ministerie dat zich praktische problemen gaan voordoen en er te weinig ruimte is voor zowel stembiljet als overzicht op de lessenaar?

Is er ook nagedacht over mensen die aantekeningen gaan maken op het overzicht, of het overzicht al dan niet bewust beschadigen (bijvoorbeeld door een bladzijde eruit te scheuren)? Door de voorgeschreven gaten lijkt een systeem vergelijkbaar met een ordner voor de hand te liggen. Er kunnen op een stembureau per stemhokje een paar honderd kiezers hun stem uitbrengen. De kans dat het overzicht in de loop van de dag beschadigd raakt door het vele bladeren is niet denkbeeldig. Hoe duurzaam/sterk moet dat materiaal van het overzicht zijn? En hoe kan het stembureau in de gaten houden of het overzicht nog steeds volledig en juist is? Bij drukke verkiezingen is het niet mogelijk na iedere kiezer het stemhokje te controleren.

Model 03 (Stembiljet)

In de voetnoot staat een tikfout in de eerste zin: Het stembiljet is (sic) wordt in kleur gedrukt.

Verder is nu dwingend voorgeschreven dat er altijd twee kolommen zijn. Dat geldt dus ook als er bijvoorbeeld slechts 9 partijen aan de verkiezingen meedoen. Iets wat bij gemeenteraadsverkiezingen zeker niet ongebruikelijk is. Bij een dergelijk klein aantal partijen is het de vraag of het opdelen van het stembiljet in twee kolommen niet juist zorgt voor een minder overzichtelijk geheel. Mogelijk dat dit heroverwogen kan worden en pas vanaf bijvoorbeeld 10 deelnemende partijen de deling in twee kolommen verplicht wordt.

Model 10-1 en 10-2 Proces-verbaal

In bijlage II staan de redenen van ongeldigheid voor ongeldige stemmen. Als laatste mogelijkheid staat daar: aantal keer dat een stembiljet is gebruikt van een andere verkiezing. De mogelijkheid bestaat (theoretisch) dat iemand een 'gewoon' stembiljet in de stembus stopt dat wel geldig is voor deze verkiezing, alleen niet in deze gemeente. In die situatie is niet voorzien. Hetzelfde geldt voor de modellen 11, 13-1 en 13-2.

Hopend u hiermee van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet